

ХРИСТИЙН ШАШНЫ ГАЖ УРСГАЛУУД

С.Дэмбэрэл (Докторант), Ж.Пүрэвдорж (Докторант)
МУИС-ийн ШУС-ийн Хүмүүнлэгийн ухааны салбар
Философи, шинэ шашны судлалын тэнхим

Түлхүүр үгс: *шашин, итгэл биширэл, сүм хийд, культ, сект, гаж урсгал, шинэ шашны хөдөлгөөн*

Товч утга: *Монголд 1990 оноос шашин шүтэх, эс шүтэх эрх нээлттэй болсноор олон шашны байгууллагууд үйл ажиллагаа явуулах болжээ. Энэхүү өгүүлэлд олон улсад Христийн шашны гаж урсгал буюу шинэ шашны хөдөлгөөн хэмээн нэрлэгдсэн шашны байгууллага, цуглааны үйл ажиллагаа, тэдний хувь хүн, нийгэмд үзүүлэх нөлөөг тодотгон үзүүлнэ.*

Шашин судлалын салбарт гаж урсгал/культ буюу “шинэ шашны”¹ хөдөлгөөнүүдийн үүсэл хөгжил, үйл ажиллагаа нь харьцангуй шинэ судлагдахуун юм. Иймээс ч манай шашин судлалын талбарт энэ нь бараг хөндөгдөөгүй судлагдахуун гэж хэлэхэд хилсдэхгүй. Гэтэл Монгол оронд гаж урсгалууд аль хэдийн өөрсдийн байр суурийг бэхжүүлэн үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Монголын нийгэм, олон нийтийн оюун санааны амьдралд нэгэнт байр сууриа эзлээд байгаа шашны гаж урсгал, шинэ шашны хөдөлгөөнүүдийг шашин судлалын үүднээс судлах нь зүй ёсны асуудал болоод байна. Энэ асуудлыг зөвхөн эрдэм шинжилгээний байгууллагуудын зүгээс судлах бус, мөн төр захиргааны байгууллагууд иймэрхүү судалгааг ашиглан төрөөс шашны талаар авч явуулах бодлого, дүрэм журамдаа тусгах цаг болжээ.

Гаж урсгал буюу культын тухай ойлголт

Культ буюу гаж урсгал гэдэг нь нийгэмд төдийлөн танигдаагүй шинэ шашны хөдөлгөөн бөгөөд ихэнх тохиолдолд эрдэмтэн судлаачид энэ нэр томъёоноос зайлсхийдэг. Учир нь “гаж урсгал гэдэг нэршил нь үнэндээ сэтгэлзүйн, эсвэл социологийн зүгээс өгсөн нэршил биш бөгөөд харин шашны томъёолол юм.”² Тиймээс социологичид үүнийг социологийн, зан үйлийн, феноменологийн зүгээс нь хөндөхдөө ихэвчлэн “шинэ шашны хөдөлгөөн” хэмээн нэрлэдэг. Харин олон нийтийн хэвлэл мэдээлэл болон культийн эсрэг хөдөлгөөнийхөн (anti-cult movement эсвэл countercult movement)³ олон нийтийн анхаарлыг татахын тулд тэднийг гаж буруу, нийгэмд аюултай, явцуу, туйлширсан гэдэг үүднээс гаж урсгал буюу культ хэмээн нэрийддэг.

Культ хэмээх нэрийн гарал үүсэл, утгыг авч үзвэл латин хэлний “cultus” /*мөргөх*/ хэмээх үгнээс гаралтай бөгөөд бурхад шүтээнийг тахиж шүтдэг бүлэг хүмүүсийг ийнхүү нэрийдэж иржээ.⁴ АНУ-ын социологич Ховард Р Бакер “гаж урсгал” гэсэн энэ үгийг анх 1932 онд социологийн салбарт гарган тавьсан байдаг. Тэрээр Германы теологич Эрнст Трельч (Ernst Troeltsch)-ийн сүм-сектийн хэв маяг гэсэн санааг дэлгэрүүлэн судласан байна.

Эрнст Трельчийн бүтээл нь шашны төлөв байдал нь сүм хийд, сект, ид шидийн гэсэн гурван үндсэн хэв шинжтэй гэдгийг ялган гаргах зорилготой байсан. Түүний ангиллаар сүм хийд нь нийгэмд байр сууриа олсон шашинд хамаарагдаж нийгмийн ихэнх хэсгийг өөртөө нэгтгэдэг бол, сект нь сүм хийдийг энэ ертөнцийн хэмээн шүүмжилж, нийгмийн олонхийн эсрэг чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулна. Харин культ нь бүтэц зохион байгуулалтын хувьд сулавтар зохион байгуулагдсан, зарим нэг хувь хүмүүсийг удирдагчаа болгон шүтдэг хэмээжээ.

Хожим Эрнст Трельчийн санааг 1940-1950 онд судлаач Ж.Милтон Ейнгер хөгжүүлэн культ

¹ Irvin Hexhan & Karla Poewe нарын бичсэн “Гаж сургаал ба шинэ шашнуудыг ойлгох нь” (Understanding Cults and New Religions) номондоо “Шинэ шашны хөдөлгөөнүүд хөдөлгөөнийхөө хувьд үнэндээ шинэ биш гэдгийг санах хэрэгтэй. Үндсэн шашнаас салан тусгаарласан хөдөлгөөнүүд зуун зууны туршид байсаар ирсэн. Тэднийг юу шинэ болгож байна гэхлээр өнөөгийн амьдралын хэв маягт үзүүлж буй тэдний реакц, амьдралын тодорхой асуудал дээрх тэдний онцгой байр суурь, аврал гэж юу болох тэдний үзэл зэрэг юм” хэмээн хэлсэн. Irvin Hexhan & Karla Poewe, *Understanding Cults and New Religions*, (Grand Rapids, Michigan, 1986), p.7.

² John Ankerberg and John Weldon, *Encyclopedia of Cults and New Religions*, (Harvest House Publishing, Oregon, 1999), p. XXI.

³ http://en.wikipedia.org/wiki/Anti-cult_movement

⁴ ORIGIN early 17th century. (originally denoting homage paid to a divinity): from French *culte* or Latin *cultus* ‘worship,’ from *cult- ‘inhabited, cultivated, worshiped,’* from the verb *colere*. Shipley’s *Dictionary of Word Origins* номонд энэ үг газар тариалангийн ‘agriculture’ гэх үгийн үндэс *agri-cultura* гэдгээс үүдэлтэй бөгөөд газрын боловсруулах, бордох гэсэн утга бүхий үг – эндээс бурхадын өршөөл, нигүүлслийг хурааж авах, тэдний хүндлэх гэсэн утга гарсан хэмээн тайлбарласан.

нь сект болохыг эрмэлздэг бөгөөд культ нь ихэвчлэн бусад шашинд итгэл бишрэл нь алдарсан хүмүүсийг өөртөө урвуулах үйл ажиллагааг идэвхтэй явуулдаг хэмээжээ. Шүтэн бишрэгчдийн нэгдүгээр үед культийн хэмжээнд оршин тогтноод шүтэн бишрэгчдийн дараагийн хоёр, гуравдугаар үед культ аажмаар сект, сүм цуглааны хэлбэрт шилжиж нийгэмд танигдан хүлээн зөвшөөрөгддөг байна.

Дээр дурдсан барууны эрдэмтэд нь культийг шашны байгууллага, хөдөлгөөн үүсэн бий болох анхдагч хэлбэр гэж үзээд түүний зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны онцлог талууд, сүсэгтний төлөвшилийн явцыг судласан байдаг.

Монголд судлагдсан байдал

Монгол улсын шинэ үндсэн хуулиар иргэдийн шашин шүтэх, эс шүтэх эрх нээлттэй болсоноор уламжлалт бөө мөргөл болон буддын шашин, ислам шашин, христийн шашныг итгэж бишрэгчид шашны номлол сургаалиа дэлгэрүүлэх, зан үйлээ үйлдэх явдал чөлөөтэй болж, шашны олон сүм хийд, цуглаан шашны болоод хүмүүнлэгийн үйл ажиллагааг идэвхтэй явуулах болжээ. Монголын нийгэмд байр сууриа нэгэнт олсон дээр дурдсан гол шашнуудаас гадна культ буюу шинэ шашны хөдөлгөөнүүд идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулах болж, тэдгээрээс Мүүнийн үндэслэсэн Дэлхийн энх тайвны хөдөлгөөний итгэлийн нийгэмлэгийг гаж урсгал хэмээн сүүлийн үед хэвлэл мэдээлэлийн хэрэгсэлээр шуугин олны анхаарлын төвд орж эхэллээ.

Шашин судлалын хувьд ч шашны шинэ хөдөлгөөнүүд нь шинэ судлагдахуун болон судлагдаж байна. Монголд үйл ажиллагаа явуулж буй шинэ шашны хөдөлгөөнүүдийн талаар шашин судлалын тэнхмийн багш Др. С.Цэдэндамба, судлаач А.Жамбал, шашин судлаач Ж.Алтайбаатар нар судалгаа хийж, нийгэм, хувь хүнд үзүүлэх нөлөөг нь тодорхойлон гаргасан байна.

Др.С.Цэдэндамба “Монгол улс дахь шашины нөхцөл байдал” (XX-XXI зууны зааг үе) бүтээлдээ монголын нийгмийн шинэчлэл дэх секулярчлалын үйл явц, нөлөөлөлийн зэрэгцээ шинэ шашны хөдөлгөөний үйл ажиллагааг тусгаж өгчээ. Тэрээр гаж урсгал буюу шинэ шашны хөдөлгөөнийг “үзэл санаа, сургааль номлолын агуулга, үйлдэл, шүтлэгийнхээ шинжээр...дэлхий дахины шашнуудын аль нэг төрөлд бүрэн хамрагдаггүй”⁵ хэмээн тодорхойлоод эдгээр урсгалуудыг Монголын нийгэмд оршин тогтнож буй уламжлалт бус шашны төрөлд хамааруулж үзжээ.

Судлаач А.Жамбал судалгаандаа Монголд үйл ажиллагаа явуулж буй шашны шинэ хөдөлгөөнүүдийг уламжлалт бус шашны ангилалд оруулж тэдний нийгэмд үзүүлэх нөлөөг зөв зохистой зохицуулах асуудлыг хөндсөн байна.

Харин судлаач Ж.Алтайбаатар культийг шашны байгууллага, институцийн нэг хэлбэр болох талаас нь авч үзэж судлажээ. Тэрээр “Культийг бүлэглэлийн туйлширсан хэлбэр бөгөөд шашны тахил шүтлэгийн зан үйл нь зөрчилдсөний улмаас ноёрхогч гол шашнаас салан тусгаарлахад хүргэдэг хэдий ч культ нь тэднийг нийгмийн шинэ дэг ёс, шинэ хэм хэмжээг гаргаж ирэхийг шаарддаг байна. Тахил шүтлэгийн объект нь шашны нэр нөлөө бүхий лидер байх нь элбэг тохиолддог. Эдгээр байгууллагууд нь зарим талаараа тусгаарлагдмал шинжтэй бөгөөд цаг үе, орчинтойгоо зөрчилддөг, удирдагчийнхаа эрх мэдэлд хэт баригдмал байдаг. Гишүүд нь сүсэг бишрэл, итгэл үнэмшилд гүн автсан, чин сэтгэлээсээ итгэж биширсэн байх нь бий.”⁶ хэмээн культийн онцлог шинжийг тодорхойлоод Монголд гаж урсгал буюу культууд нь сүм хийдийн бус, төрийн бус байгууллагын хэлбэрээр үйл ажиллагаагаа явуулдгийг дурджээ. Жишээ нь “Амьдрах ухаан бясалгалын төв”, “Арьяабал бясалгалын төв” гэх мэт.

Христийн шашны гаж урсгал

Дээр дурдсан гаж урсгалын асуудал манай улсын хувьд нарийн судлагдаж амжаагүй асуудал юм. Тэр тусмаа христийн шашны гаж урсгалуудын талаарх албан ёсны судалгаа хараахан хийгдээгүй гэж хэлж болно.

Гаж хэмээн тодорхойлох нь

Жон А., Жон Вуи. нар христийн шашны гаж урсгалыг “Христитгэлтэй өөрсдийгөө адилтгаж тунхагладаг боловч үнэндээ тусдаа шашны бүлэглэл бөгөөд түүхэн христитгэлтэй онол сургаалын хувьд зөрчилддөг, тэдний зан үйл, ёс суртахууны стандарт нь Библийн дагуухи христитгэлийг гутаадаг” хэмээн тодорхойлсон байдаг.⁷ Цаашилбал, “гаж урсгал нь 1-рт Библийн бус онол сургаалыг

⁵ С.Цэдэндамба, Монгол улс дахь шашины нөхцөл байдал (XX-XXI зууны зааг үе), 2003. УБ, 73-р хуудас

⁶ <http://religionmongolia.wordpress.com/2011/02/11/>

⁷ John Ankerberg and John Weldon, Encyclopedia of Cults and New Religions, (Harvest House Publishing, Oregon, 1999), p. XXII.

сурталчилдаг, 2-рт Библийн бус захиргааны бүтцэд болон аливаа удирдагчид захирагдахыг шаарддаг, 3-рт хэтрүүлэгтэй сүнслэг юм уу сэтгэлзүйн дүрэм журмыг тулгадаг” хэмээн тодорхойлсон.⁸ Дээрхи тодорхойлолтоос үзэхэд культууд нь христийн шашны онол сургаал, зан үйл, ёс суртахуунтай харшлах төдийгүй, түүний бүтэц зохион байгуулалт, удирдагч болон итгэгч, дагалдагчдын хоорондын харилцаа нь уламжлалт шашны номлогч болон итгэгч дагалдагчдын харьцаанаас өвөрмөц онцлог ялгаатай ажээ.

Харин Валтер Мартин (Walter R Martin) өөрийн “Гаж Урсгалуудын Хаанчлал” номондоо Чарлес Брейденний (Charles Braden) хэлсэн “Гаж урсгал гэж байгаагаараа би бусдыг доромжилж байгаа хэрэг ердөө биш. Миний тодорхойлсноор, гаж урсгал гэдэг шашны илэрхийлэлтийн хэм хэмжээ хэмээн бидний хүлээн зөвшөөрдгөөс нэг буюу түүнээс дээш асуудлууд дээр тас зөрчилддөг шашны бүлэглэл юм” гэдгийг иш татаад, цааш нь, “нэмж хэлэхэд гаж урсгал гэдэг хэн нэгний эсвэл бүлэг хүмүүсийн Библийг тайлан ойлгож буй ойлголтыг тойрон хүрээлэгчид юм ... Теологийн зүгээс харвал, гаж урсгалууд нь түүхэн христитгэлээс цөөнгүй томоохон асуудлууд дээр гаждаг. Гэсэн хэдий ч тэд өөрсдийгөө христитгэгчид хэмээн дуудуулахыг хүсдэг”⁹ хэмээжээ. Энэхүү тодорхойлолтын гол санаа нь культ буюу гаж урсгал хэмээх нэрийдлийг Ариун Библийн гол номлол сургаал, түүний гол үзэл санааг гажуудуулж тайлбарласан хэн нэгний үүсгэн байгуулсан шинэ шашны хөдөлгөөн гэсэн утгаар тайлбарлажээ.

Культ буюу гаж урсгалууд нь уламжлалт христийн шашны онолын ариун гурвал, библийн тайлбар, Есүс Христийн байр суурь, үндэслэгчийн тухай, хүний мөн чанар, аврал, чуулган, ирээдүйн тухай ойлголтуудаас гажсан зөрүүтэй тайлбарыг дэвшүүлж, өөрсдийн дагалдагчиддаа номлодог учраас теологчид ийнхүү нэрийджээ.

Харин социологич Роналд Энрот (Ronald Enroth) христийн шашны гаж урсгалын талаархи тодорхойлолтдоо “... Библийн 66 номонд заагддаг христитгэлийн үндсэн онол сургаалаас нэг юм уу түүнээс дээшхийг хүлээн зөвшөөрдөггүй, өөрийн гэсэн онол сургаал, удирдагч, зохион байгуулалттай систем юм”¹⁰ хэмээн хэлсэн нь Чарлес Брейденний дэвшүүлсэн гаж урсгалын тодорхойлолттой ижил санааг илэрхийлжээ.

Теологийн шинэ толь (New Dictionary of Theology) номонд культ буюу гаж урсгал гэдэг үгнээс зайлсхийгээд харин сект (sect) гэдэг үгийг дээрхтэй адил утгаар тайлбарласан байдаг. Уг номын “шинэ шашин” гарчиг дор “энэ нь культ эсвэл сектийн дууддаг ерөнхий нэр бөгөөд гаж урсгал гэдэг үгэнд онолын тодорхойлолт дутмаг байдаг гэжээ.”¹¹

Канадын социологич эрдэмтэд Ирвинг Хэксам (Irving Hexham), Карла Поewe (Karla Poewe) нар ч мөн гаж урсгал гэдэг үгийг тодорхойлох хэцүү гээд, гаж урсгалыг “шинэ шашны хөдөлгөөн, эсвэл шинэ шашин” хэмээн нэрийдэх нь зарим тодорхойлолтын зөрүүгээс болж будлихгүйн тулд хэмээн дурдаад, энэхүү сүнслэг үзэгдлийг (феномена) үнэндээ шинэ шашин гэж нэрлэх нь хиймэл юм гэдгийг хүлээн зөвшөөрсөн байдаг. Учир нь тэд энэхүү үзэгдэлд нэр өгөх нь америкчуудын юм бүхний тэргүүн, том нь байх гэсэн хэтрүүлээс болсон гээд, үнэндээ Европод энэ үзэгдлийг *jugendsekte* буюу “балчир сект” гэдэг хэмээжээ.¹² Энэ нь гаж урсгалын талаар барууны эрдэмтэдийн чиг хандлага өөр өөр байгааг илэрхийлж байна.

Социологич Родней Старк хэлэхдээ, гаж урсгал гэдэг нь “өөр соёлоос импортлогдсон юм уу эсвэл, соёлын хувьсгалын үр дүнд бий болсон шинэ итгэл юм”¹³ гэсэн байна. Родней Старк гаж урсгалыг уламжлалт шашин нийгэмд гүйцэтгэх үүргээ гүйцэтгэхдээ идэвхгүй, уламжлалыг хэт барьсаны улмаас нийгмийн шинэ үеийнхний оюун санааны эрэлт хэрэгцээг хангаж чадаагүйн улмаас үүсч буй болдог шинэ итгэл гэж тодорхойлжээ.

Харин Жон А, Жон Вуи (John A., John W). нарын хувьд гаж урсгалыг “шинэ итгэл, шинэ шашны хөдөлгөөн хэмээн нэрлэх нь буруу бөгөөд ингэж нэрлэх нь хүмүүст тэдгээр гажуудлыг зөв,

⁸ Мөн тэнд

⁹ Walter R. Martin, *The Kingdom of the Cults*, (Bethany Fellowship Inc., Publishers, Minneapolis, Minnesota, 1977), p.11.

¹⁰ Larry A. Nichols and others, *Encyclopedic Dictionary of Cults, Sects, and World Religions*, (Zondervan, Grand Rapids, Michigan, 2006), p.381.

¹¹ *New Dictionary of Theology*, Eds. Sincliar B. Ferguson and David F. Wright, (Inter-Varsity Press, Leicester, England, 1988), p.460.

¹² Irving Hexham & Karla Poewe, *Understanding Cults and New Religions*, (William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, 1986), p. 9.

¹³ *New Dictionary of Theology*, Eds. Sincliar B. Ferguson and David F. Wright, (Inter-Varsity Press, Leicester, England, 1988), p.460.

Библийн дагуу, тэнгэрлэг гэх мэтээр ойлгуулж байна. Мэдэн будлиад эсвэл зориудаар эсэхээс үл шалтгаалан гаж урсгалуудын зорилго нь ихэвчлэн ёс суртахуунгүй (anti-moral), нийгмийн эсрэг (anti-social), христэч бус (anti-christian) байдаг... Гаж урсгал гэдэг нь доромжилсон нэр биш, харин тодорхойлсон нэр юм. Хэдийгээр тэд хүлээн зөвшөөрөхгүй ч энэ нь тэдэнд тохирсон нэр юм. Учир нь нэршил тэднийг гаж болгоогүй, харин гаж урсгал гэдэг яг тэдний юу хийж юунд итгэдгийг тодорхойлж буй”¹⁴ гэжээ. Тиймээс хэдийгээр гаж урсгал гэгч нь социологийн зүгээс шинэ шашны хөдөлгөөн боловч үнэндээ тухайн шашныхаа үндсэн онол сургаалын үүднээс (энэ тохиолдолд Христийн) гажуудлыг агуулж буй учир тодорхойлж байгаа нэршил гэж ойлгож болно.

Христийн шашны гаж урсгалын шинж тэмдэг

Дээр дурдсанчлан гаж урсгалууд нь нийгмийн, ёс суртахууны, сэтгэлзүйн болон теологийн гажуудлуудыг агуулсан байдаг тул гаж хэмээн нэрийджээ. Хэрхэн яаж эдгээр гаж шинж тэмдэгүүд илэрдэгийг зөвхөн теологийн болон нийгэм-сэтгэлзүйн талаас нь дурдахыг чармайлаа. Дор дурдсан шинж тэмдэгүүд бүгд нэг гаж урсгалд байхгүй бөгөөд эдгээр тэмдэгүүд их бага янз бүрийн хэмжээгээр илэрдэг.

1. Теологийн зүгээс¹⁵

а. Библийн үндсэн онол сургаалыг эсэргүүцдэг.

Гаж урсгалууд Библид гарч буй бурханы ариун гурвал,¹⁶ Есүс Христийн бурхан-чанар, нигүүлсэлээр авралд хүрэх зэрэг үндсэн онол сургаалыг гажуудуулан заадаг. Жишээ нь, Ёховагийн Гэрчүүд гэгч гаж урсгал Есүс Христийн бурхан-чанарыг хүлээн авдаггүй. Тэд Есүсийг мөнхөд оршин байсан Бурхан, Ёхова¹⁷ хэмээн үзэхгүй, харин Бурханаар анхлан бүтээгдсэн нэгэн хэмээн хэлдэг. Солонгос иргэн И Ман Хи гэгч өөрийгөө “туслагч Ариун Сүнс, дахин ирсэн Есүс” хэмээн нэрлэснээр Шинэ Тэнгэр Газар Сүмээ (신천지) 1981 онд анх байгуулсан. Тэр мөн нь Есүсийн бурхан-чанарыг үгүйсгэдэг байна.

б. Библийн бүрэн эрх мэдлийг үгүйсгэдэг.

Гаж урсгалууд Библийг өөрсдийн хамгийн дээд эрх мэдэл гэж хэлдэг боловч үнэндээ тэд хажуугаар нь хэн нэгэн хүний бүтээлийг баримталдаг. Үүний нэг том төлөөлөл нь Мормон буюу Хожмын Үеийн Гэгээнтнүүдийн Есүс Христийн Сүм юм. Тэд Библийн хажуугаар, Иосеф Смит (Joseph Smith-1805-44)-ийн эртний Египетийн алтан ялтсаас орчуулан буулгасан гэх "Мормоны Ном"-ыг баримталдаг. Хожим нь тэд мөн онгод оруулагдсан гэх "Онол сургаал ба Гэрээнүүд", "Агуу Үнэт Сүвд" хоёр номыг бүтээсэн. Тэд мөн Есүсийг бүтээгдсэн гэх ба Бурхан мах-цусан биетэй хэмээн итгэдэг.

Мөн Христэч Шинжлэх Ухаан¹⁸ гэгч гаж урсгал өөрсдийн үндэслэгч Мери Бэкер Эддигийн (Mary Baker Eddy) бичсэн "Бичээст хүрэх Түлхүүртэй хамт Шинжлэх Ухаан ба Үнэн" гэсэн бүтээлийг эрх мэдэлтэй гэж үзэн Библи тэй зэрэгцүүлэн үздэг.

в. Библид ер бусын ба зөнч тайлбар хийдэг.

Библид гарч буй үйл явдал, сургаал онолыг аливаа хүний үүсгэсэн гаж арга барилаар тайлбарлан сурталчилах явдал гаж урсгалд элбэг байдаг. Хэн нэгэн Бурханаас тусгай үүрэг авсан, эсвэл эш үзүүллэг сонссон гэх ба онцгой үйл явдлаас болон Бурханы дуудлага ирсэн гэх мэтээр тайлбарладаг. Тэр болгоноо Библийн үйл явдлуудтай уялдуулан холбодог. Сун Мён Мүүн (1920-2012) гэгч солонгос иргэн Бурханаас Есүс Христийн гүйцээж чадаагүй ажлыг гүйцээх даалгаврыг олон удаагийн үзэгдлээр хүлээн авсан гэдэг. Түүний сургаал нь "Тэнгэрлиг Зарчим" бүтээлд нь багтана. Есүсийг Бурхан биш гэх бөгөөд тэрээр сүнслэг авралыг авчирч чадсан боловч гэрлэж, хүүхдүүдтэй болоогүй болохоор биемахбодын авралыг дэлхий даяар түгээж чадаагүй гэж үздэг. Харин махбодын

¹⁴ John Ankerberg and John Weldon, *Encyclopedia of Cults and New Religions*, (Harvest House Publishing, Oregon, 1999), p. XXI.

¹⁵ John Ankerberg and John Weldon, *Encyclopedia of Cults and New Religions*, (Harvest House Publishing, Oregon, 1999), p. XXII-XXIV. Мөн *New Dictionary of Theology*, Eds. Sinclair B. Ferguson and David F. Wright, (Inter-Varsity Press, Leicester, England, 1988), p.633-634.

¹⁶ Бурхан бол гурван биет нэг л бодгаль гэсэн теологийн ойлголт – Эцэг, Хүү, Ариун Сүнс бол нэг л Бурхан гэх. Энэ ойлголтыг товчлон Гурвал хэмээн томъёолдог.

¹⁷ Еврейгээр יהוה буюу галиглавал Jehovah (изховах); дуудлага Изхова эсвэл Ехова – Энэ нь Библи дэх Бурхан нэр. Ёхова гэдэг үг англи хэлний галиглал болох Jehovah-гаас солонгос хэлний 여호와 (Ё-Ху-Уа)-гаар дамжин монгол хэл уруу хөрвүүлсэн бололтой харагддаг. Зарим номонд англи хэлний чимээгүй h үсгийн дуудлагыг даган Яавэ хэмээн орчуулсан харагддаг.

¹⁸ Одоогоор энэ гаж урсгал Монголд орж ирээгүй байгаа бололтой.

авралыг Мүүн өгнө гэж сургадаг. Түүний байгуулсан гаж урсгалыг Мүүний шашин гэх ба чуулганаа Нэгдсэн Чуулган (Unification Church) хэмээн нэрлэнэ.

Мөнхүү Солонгос улсаас гаралтай Ан Сан Хун (1918-85) гэгч хүн 1956 онд Есүс 10 жилийн дараа дахин ирнэ гэж мэдээ тарааснаар цуглаанаасаа хөөгдөж, улмаар өөрийн сүмийг байгуулсан. Өөрийгөө дахин ирсэн Христ гэх бөгөөд Жан Гил Жа (одоо ч амьд буй) гэгч эмэгтэйд өөрийн сүнслэг эхнэр хэмээн зарласан. Христэд эхнэр хэрэгтэй байсан болохоор Бурхан өгсөн гэх ба одоо тэр Жан эмэгтэй Бурханы эхнэр буюу Эж Бурхан болсон. Библид гардаг Иерусалимын талаархи эш үзүүлэгчүүд бүгд энэ эмэгтэйн тухай гэж сурталчилна. Энэхүү Эж Бурханы гэх сүмийн албан ёсны нэр нь Бурханы Сүм Дэлхийн Сайн Мэдээний Илгээлтгийн Холбоо юм.

г. Библийн ухагдахууныг бусад шашин, шинжлэх ухааны ойлголтуудтай хольдог.

Гаж урсгалууд ихэвчлэн хувьсалын онол, гуманизм, нигилизм (nihilism), бодит байдлаас зугатах эрмэлзэл (escapism), синкретизм, эклектизм (хольж хутгах үзэл), спиритизм, окультизм, политеизм, либераль теологи, монизм, мистисизм, хиндуизм, гностисизм, рационализм, пантеизм зэрэг ухагдахуунуудыг хольсон байдаг. Тэдгээр нь хэдийгээр христитгэлт хэмээн өөрсдийгөө тунхаглах боловч үнэндээ Христитгэлийг буруугаар төлөөлөгчид юм.

Пак Уг Сү, И Юу Хан гэгч Солонгос удирдагчидтай Төв Баптист Сүм нь (중앙 침례 교회) Библийн ухагдахуун болох гэмшлийг өөрийнхөөрөө тайлбарлаж, хүн ганц удаа гэмшвэл дахин гэмших хэрэггүй гэх бөгөөд Бурханы авралыг олохыг тулд зөвхөн Төв Баптист Сүмд явах ёстой гэж сургамжилдаг байна.

Теологийн зүгээс гаж урсгалуудыг харвал, тэд ерөнхийдөө Христитгэлийн үндсэн баримтлал болох Библийн Үгийг буруугаар тайлбарлах, мушгих, өөрийн эрх ашигт тааруулах, эсвэл хожим үүссэн үзэл онолоор булингартуулдаг байна. /Эдгээр гаж урсгалуудын мэдээлэлийг хавсралт хүснэгтээс үзнэ үү/

2. Нийгэм-сэтгэлзүйн зүгээс ¹⁹

Энэ хэсгийг дурдахдаа гаж урсгалуудын нийгэмд үзүүлж буй сайн үйлсийг үгүйсгэх гэсэнгүй, харин тэрхүү үйлдлүүдийн цаана нийгэмд учруулж буй хор хөнөөл, аюул заналыг илэрхийлэхийг хичээлээ.

а. Хувь хүний эрхийг зөрчдөг

Гаж урсгал хувь хүний бодлыг дээдэлдэг гэх боловч үндсэндээ тэд маш аюултай, хатуу дэглэм, хорио цээртэй байдаг. Гишүүд дуулгавартай дагах ёстой бөгөөд үгүй бол шийтгүүлэх, эсвэл хөөгдөх арга хэмжээ авахуулдаг.

б. Сэтгэлзүйн, биемахбодын, сүнсний дарамтанд оруулдаг

Тухайн онол сургаалыг чанд мөрдүүлэхийн тулд гишүүдээ халамжилж буй нэрээр тэднийг үнэндээ дарамтанд байлгадаг хатуу гаж урсгалууд байдаг. Тэдгээрийн ихэнхи нь Библи дэх хүйсийн тэгш эрхийн тухай онол сургаалыг мушгин гажуудуулсан байдаг. Аливаа хүний хэнтэй гэрлэж болох, эс гэрлэж болохыг хатуу чанд захирдаг.

в. Өөрийн гэсэн бодлыг илэрхийлэхийг хатуу хориглодог

Олон гаж урсгалууд логик замаар бодохыг эсэргүүцдэг бөгөөд зөвхөн удирдагчийн, эсвэл байгууллагын ямар ч асуудалгүйгээр үг дуугүй дагах ёстойг шаарддаг.

г. Бусдын бодол санааг бүрмөсөн үгүйсгэдэг

Гаж урсгалуудын нийтлэг онцлог нь бусад үзэл бодлуудыг бүрмөсөн үгүйсгэдэг, эсвэл доогуур зэрэглэлд тооцдог. Салан тусгаарлалт, үл хүлээн зөвшөөрөл нь тэдний гол таних тэмдэг юм. Зөвхөн бидний зөв, бусдын буруу гэсэн хандлагатай.

д. Үндсэн соёл, нийгмээс өөрсдийгөө салан тусгаарладаг

Бусдаар хавчигдаж, үзэн ядагдаж байна гэсэн айдсаас болж үндсэн гол итгэл үнэмшил, үнэ цэнэ, зан үйлээс зугтдаг эсвэл өөрчилдөг. Тиймээс гаж урсгалууд өөрсдийгөө хамгаалах бүх талын маргаанд үргэлж бэлэн байхыг чухалчилдаг.

е. Хууран мэхлэлт, зальжин байх нь олон

Өөрсдийн гишүүд болон гадны хүмүүст үүсгэн байгуулагчийн амьдралын түүх, сургаалынхаа үнэн төрх, санхүүгийн үйл ажиллагаа зэрэгт зальжин ханддаг бөгөөд үүнийгээ нуух хандлагатай байдаг. Өөрсдийн гаж урсгалын удирдагчийн ашиг сонирхолд нийцсэн үйл ажиллагаагаа санхүүжүүлэх санхүү, бизнесийн үйл ажиллагаа явуулдаг. Татвараас зайлсхийх, мөнгө угаах зэрэг далд эдийн

¹⁹ John Ankerberg and John Weldon, *Encyclopedia of Cults and New Religions*, (Harvest House Publishing, Oregon, 1999), p. XXII-XXIV. Мөн *New Dictionary of Theology*, Eds. Sinclair B. Ferguson and David F. Wright, (Inter-Varsity Press, Leicester, England, 1988), p.633-634.

засгийг хөгжүүлэх сөрөг хандлага гаж урсгалд ажиглагддаг.

ё. Зөрчил тэмцлийг өдөөдөг

Гаж урсгалын хүмүүсээ олдог гол тактик нь аль хэдийн сүм чуулганд хамрагдаж эхэлсэн, гэвч ялгааг нь сайн танихгүй хүмүүст хүрэхэд чиглэгддэг. Тэд бусад сүм чуулгануудыг “өөрсдийн загасчлах нуур” хэмээн боддог бөгөөд “манайх яг жинхэнэ сайн нь” гэх мэдээгээр тэднийг татдаг. Энэ мэт үйл явдлаас болж сүмүүдийн хооронд муудалцаан хагарал, эсэргүүцлийг өдөөх нь элбэг.

жс. Нийгмийн эсрэг турхирдаг

Тэд өөрсдийг нь хүлээн зөвшөөрөхгүй байгаа нийгмийг буруутгаж, улс орныг бүхэлд нь муу ёрын зүйл гэх бөгөөд улсын хуулийг зөрчих хүртэл өдөөн турхирдаг. Цэрэгт явах, цус өгөх, эмчилгээ хийлгэх зэргийг ч эсэргүүцэх, үгүйсгэх явдал гардаг. Тэр ч байтугай шашны холбогдолгүй иргэний соёл, уламжлалыг чөтгөрийн явдал хэмээн үзэж сүйтгэх үйл ажиллагаа явуулахыг дагагчиддаа зөвлөдөг байна.

Гаж урсгалыг зохицуулах нь

Хүний эрх, эрх чөлөөг дээдэлсэн манай улсад үг хэлэх, эвлэлдэн нэгдэх, итгэх, шүтэх эрхээр хүн бүхэн хангагдсан. Гэвч хэн нэгний эрх бусдын эрхээр зөрчигдөж байвал улс орон үүнийг хууль, дүрэм журмаар зохицуулах нь зүйн хэрэг.

Дэлхийн түүхэнд нийгэмд хор хөнөөлтэй, гаж шашнууд хүний амь нас, эрх чөлөөтэй амьдрах, өөрийгөө илэрхийлэх эрхэнд аймшигтайгаар халдсан явдал олон бий. Өнөөдөр гаж урсгал гэдэг дэлхий дахины асуудал болсон. Мянга мянган айл өрх гаж урсгалаас болж хохирсон. Олон зуун мянган хүн гаж урсгалаас болж амь насаа алдсан. Олон гэр бүл салж сарнисан, олон эцэг эх үр хүүхдээ орхисон.

АНУ-д гаж урсгалыг судладаг, үүнийг олон түмэнд, мэргэжлийнхэнд таниулдаг, сэтгэлзүйн аюулыг нь үнэлдэг байгууллага²⁰ байдаг бөгөөд гаж урсгалаас болон хохирсон хүмүүст мэргэжлийн туслалцаа үзүүлдэг байна. Европын парламентууд энэ асуудлаар эрдэм шинжилгээний уулзалт хийж, гарах арга замыг тодорхойлсон байдаг.²¹

Нийгэмд хор уршиг авчирах, нийгмийн үнэлэмжийн эсрэг байр суурьтай, хэрцгий, гэмт хэргийн шинжтэй, салан тусгаарлагч аливаа гаж урсгалыг төрийн зохицуулалтаар шахан гаргаж, ард түмнээ хамгаалах арга хэмжээг Сингапур зэргийн улс орнууд хэрэгжүүлж байгааг бид судлан, хэрэгжүүлэх нь зүйтэй гэж бодож байна. Гаж урсгалын төлөөлөгчид өөрсдийн байр суурийг бэхжүүлэхийн тулд улстөрд идэвхийлэн оролцох бөгөөд зарим тохиолдолд олон улсын дарамт шахалт үзүүлэх арга техникийг ч ашигладаг.

Гаж урсгалын ард түмэнд учруулдаг зовлон нь эрүүл мэндийн шалтгаанаар ирэх зовлонгоос ч их буйг ойшоохгүй өнгөрөөж болохгүй.

Энэхүү өгүүлэлээрээ шашин судлаач эрдэмтэдийн гаж урсгалыг тодорхойлсон тодорхойлолт, онолуудыг харьцуулан, гаж урсгалын нийгэмд үзүүлэх сөрөг нөлөөг тодруулахыг зорилоо. Шашин судлалын үүднээс авч үзвэл шинээр үүсч буй зарим шашны урсгалуудыг дэлхийд түгээмэл тархсан шашны онолын үүднээс, мөн тэдний нийгэмд үзүүлэх сөрөг нөлөөг харгалзан үзэж гаж урсгал хэмээн тодорхойлж болох ч бүгдийг нь ийнхүү нэрийдэх нь бас учир дутагдалтай.

Монголд үйл ажиллагаа явуулж буй христийн шашны гаж урсгалуудын ихэнх нь Солонгосын христийн шашны гаж урсгал, чиглэлийг баримтлагчидын үүсгэн байгуулсан сүм цуглаанууд байна. Даяаршсан эрин зуунд амьдарч буй Монголчуудын оюун санаа, итгэл үнэмшлийн ертөнцөд шашны зарим нэг этгээд гаж урсгалууд сөрөг нөлөө үзүүлэхээс сэргийлж судлаачдын хувьд дараахи шийдэл, арга замыг дэвшүүлж байна.

- Юуны өмнө орон нутгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын шашны асуудал эрхэлж буй ажилтны орон тоонд шашин судлалын мэргэжлийн хүнийг ажиллуулах нь зүйтэй.

- Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн дэргэдэх шашны зөвлөлд улстөрийн нөлөө бүхий гаж урсгалынхныг шургалуулахгүйн тулд МУИС-ын Философи, Шашин Судлалын Тэнхимийн болон бусад эрдэм шинжилгээний хүрээлэнгүүдийн дүгнэлтийг үндэслэн төлөөллийг зөв бүрдүүлж байх нь Монгол Улсын нийгмийн эрүүл сэтгэлгээ, амар тайван аж төрөхийн чухал үндэс болно гэж үзэж байна.

- Нийслэл хот, аймаг, дүүргийн иргэдийн хурлын төлөөлөгчид шашны гаж урсгал, чиглэлийг бүртгэхдээ шашны номлол сургааль явуулах ном, судрыг судалж үзээд бүртгэх эсэх талаар

²⁰ American Family Federation.

²¹ John Ankerberg and John Weldon, *Encyclopedia of Cults and New Religions*, (Harvest House Publishing, Oregon, 1999), p. XV.

судлаачидтай зөвлөлдөж шийдвэр гаргах хэрэгтэй.

- Гадаадын иргэн харьяатын газар гаднаас ирж буй шашны номлогчдын байгууллага нь тухайн улстай албан ёсны бүртгэлтэй эсэхийг шалгаж бүртгэх нь зүйтэй.

- Монголд үйл ажиллагаа явуулж буй шашны гаж урсгал чиглэлийн шугамаар ирж буй номлогчдыг бүртгэхдээ урьсан байгууллага нь Монгол улсад албан ёсоор бүртгэлтэй эсэхийг нягталж шалгах хэрэгтэй.

- Төр сүм хийдийн хуулинд шашны гаж урсгалаас сэргийлэх заалтыг нэмж оруулах нь Монгол шиг хүн амын нягтаршил багатай улсад тохиромжтой зохицуулга хэмээн үзэж байна.

- Монгол улсын хот, аймаг, дүүргийн иргэдийн хурлын төлөөлөгчдийн эрх бүхий ажилтнууд Монголд үйл ажиллагаа явуулж буй шашны гол байгууллагуудтай хамтран ажиллаж тухайн шашны нэрийг барин гарч ирсэн гаж урсгалуудын судлагааг гарган тэдэнтэй харьцах бодлого боловсруулах зайлшгүй шаардлага тулгараад байна.

НОМЗҮЙ

1. С.Цэдэндамба, Монгол улс дахь шашины нөхцөл байдал (XX-XXI зууны зааг үе), 2003. УБ
2. А.Жамбал, Ислам шашин, ШУА, ФСЭХ, 2005, УБ
3. Hexhan, Irvin & Karla Poewe. *Understanding Cults and New Religions*. Grand Rapids, Michigan. 1986.
4. Ankerberg, John and John Weldon, *Encyclopedia of Cults and New Religions*. Harvest House Publishing, Oregon. 1999.
5. *New Oxford Dictionary*. Oxford University Press. NY,USA, 2005.
6. Martin, Walter R. *The Kingdom of the Cults*. Bethany Fellowship Inc., Publishers, Minneapolis, Minnesota. 1977.
7. Nichols, Larry A. and others, *Encyclopedic Dictionary of Cults, Sects, and World Religions*. Zondervan, Grand Rapids, Michigan. 2006.
8. *New Dictionary of Theology*, Eds. Sinclair B. Ferguson and David F. Wright, Inter-Varsity Press, Leicester, England. 1988.
9. <http://religionmongolia.wordpress.com>
10. http://en.wikipedia.org/wiki/Anti-cult_movement

ABSTRACT

Mongolian people got their religious freedom, as result of democratic revolution in 1990. Since then many world religious organizations, sects and cults are extended their religious activities in Mongolia. In this article we will compare the descriptions of Christian cults, its structures and functionalities. We will also highlight the influence of cults in the society. At end of the paper we will suggest certain resolution for minimizing the negative effects of cults in Mongolian society.

Хавсралт №1

Гаж урсгалуудын жагсаалт:²²/ Монголын Эвангелийн Эвсэл, "Гаж буруу урсгалууд" танилцуулгаас авлаа /

№	Гаж урсгалуудын нэрс	Үндэслэгч ба хүрээлэл	Номлол, Явуулдаг үйл ажиллагаа	Монголд үйл ажиллагаа явуулдаг эсэх
1	Дэлхийн Энх тайвны хөдөлгөөний итгэлийн нийгэмлэг	Мүн Сон Мён	Библийн сургаалыг гуйвуулж өөрсдийн "Зарчимын онол"-г чухалчилна	Мүүнийн шашин нэрээр "Дэлхийн энх тайвны гэр бүлийн холбоо", "Дэлхийн оюутны энх тайвны холбоо" нэрээр үйл ажиллагаа явуулдаг. Гишүүдээрээ үзэг бал дэвтэр заруулдаг. УБ, Эрдэнэтэд салбартай
2	7 дахь өдрийн Адвентист Есүс дахин ирэх цуглаан	Виллиам Миллер	Библийн сургаалыг гуйвуулж Адвентист урсгалын "Асуулт хариултын эмхтгэл"-г чухалчилна	УБ-д 10-р хороолол, 3-р эмнэлэгийн урд байрлах сүм, Тэнгис кино театрийн хойно байрлах 4 давхар цагаан байранд цуглардаг

²² Монголын Эвангелийн Эвсэл, "Гаж буруу урсгалууд" танилцуулга, 2013, УБ,

3	Ёховагийн гэрч нар	Чарльз Рассель	Библийн сургаалыг гуйвуулж, өөрсдийн “Библи судлал”-г илүүд үзнэ	
4	Бурханы цуглааны Ан Санхуны гэрчлэлийн нийгэмлэг /Ээж бурхан/	Ан Санхун Солонгосын Адвентист цуглаанаас салж гарсан	Библийн сургаалыг гуйвуулдаг	УБ-д Сансар дахь Торнадогийн ойролцоох барилгын 2 давхарт үйл ажиллагаа явуулдаг
5	Берой урсгал- Солонгосын Иерусалим цуглаан	И Чусог	Библи дэх дахин амилалтын сургаалыг гуйвуулдаг	Монголд жил болгон ирж цуглаан зохион байгуулдаг
6	Эцсийн өдөр онолын сургаал- Есүс Христийн хожимын үеийн гэгээнтний сүм /Мормоны урсгал/	Иосеф Смит Бурханы элч зөнч хэмээн өөрийгөө тунхагладаг	Библи-ээс илүү өөрсдийн “Мормоны ном”, “Шашны үндсэн амлалт”, “Үнэт сувд” зэргийг авралын ном гэж үздэг	УБ хотод Барилгачдын талбайн урд, Бөхийн өргөөний хойно гол сүмүүд нь байдаг.
7	Эчонь Цуглаан	Жон Мён Сог /JMS/	Библийг гуйвуулдаг	
8	Перуиа урсгал- Перуиа Академи	Ким Гидун	Библийг гуйвуулдаг	
9	Рема Авралын зар нийгэмлэг	И Мёнбом	Библийг гуйвуулж тайлбарладаг	
10	Гэмшлийн 4 үе шатны онол	Пак Мүсү	Библийг гуйвуулдаг	
11	Авралын зар тараах нийгэмлэгийн урсгал- Халлелүяа залбиралын өргөө	Ким Гэхуа	Ким Гэхуагийн үг нь бурханы үг болдог	
12	Авралын зар тараах нийгэмлэгийн урсгал-Мөнхийн Амийн шашин	Жу Хи Сон	Библийн сургаалыг буддын шашин, солонгосын Дан овгийн шүтлэгтэй хольж номлодог	
13	Авралын урсгал	Гвон Шинчан, И Иохан, Пак Угсү Сүсэгтний хандивыг завшсан хэрэгт унаж байсан	Библийг гуйвуулж номлодог	УБ хотод Москва хороололын урд, 3-р хороололд Говь сауны эсрэг талд сүмтэй. Төв аймгийн Борнуур болон бусад газар идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж байгаа
14	Манмин Жун –Ан цуглаан	И Жэруг	Өөрийн биеэр бурханаас илчлэлт авсан гэж тунхагладаг	
15	Удмын Хараалын онол	И Юнху	Удмын хараалын онолыг өөрийнхөөрөө дур мэдэн тайлбарладаг	
16	Дээврийн өрөөний авралын зар тараах хөдөлгөөн	Рю Гуансү	Ким Гидуны буг чөтгөрийн онолыг дагадаг	
17	Бурханы өвийг хадгалан хамгаалах нийгэмлэг	И Сон У	Өөрсдийн солонгос хэлнээ орчуулагдсан библийг дээдлэн бусад библийн орчуулгыг “саганы өөрчлөлт хийсэн библи” гэж үздэг	
18	Шинэ тэнгэр- Шинэ газар цуглаан	И Манхи	И Манхи-г бурханчлан шүтдэг	